

Розділ 1

МАКРОЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК 330.341

Білик Р.С.

МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

У статті розглянуто особливості інноваційного розвитку та визначені основні чинники забезпечення конкурентоспроможності національних економік на світових ринках в умовах глобалізації. Обґрунтовано необхідність модернізації інноваційної політики, вибору ефективної інноваційної моделі, формування та реалізації нової стратегії інноваційного розвитку. Розглянуто основні проблеми та перспективи переходу України на інноваційну модель розвитку. На основі узагальнення основних результатів дослідження визначено ключові принципи проведення ефективної інноваційної політики у різних країнах світу в контексті посилення глобальної конкуренції в науково-технологічній сфері.

Ключові слова: інноваційна діяльність, моделі інноваційного розвитку, інноваційне середовище, глобальна конкуренція.

Постановка проблеми. Однією з головних ознак розвитку світового господарства кінця ХХ – початку ХХІ століть стає глобалізація, яка поставила перед урядами багатьох країн проблему пошуку нових форм і методів адаптації національного бізнес середовища до сучасних вимог здійснення міжнародних економічних відносин. Трансформаційні зміни, що відбуваються на світових ринках та визначають конкурентоспроможність національних економік, динамічний розвиток глобального середовища змушують економічну владу при розробці програм розвитку інноваційно-інвестиційної сфери та економіки у цілому враховувати проблеми забезпечення високого рівня конкурентоспроможності країни у глобальному контексті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суперечливі й складні проблеми інноваційного розвитку економік країн світу в умовах глобальної конкуренції знайшли відображення в дослідженнях зарубіжних і вітчизняних учених, зокрема: Л. Антонюк, В. Будкіна, І. Валлерстайна, З. Варналія, А. Гальчинського, В. Геєця, Дж. Гелбрейта, Д. Лук'яненка, Ю. Макогона, Н. Мешко, А. Поручника, Р. Робертсона, А. Рум'янцева, В. Сизоненка, В. Сіденка, Дж. Сороса, Дж. Стігліца, А. Філіпенка, С. Хантінгтона, С. Циганова, А. Чухна, С. Якубовського та багатьох інших.

Водночас існує об'єктивна необхідність проведення подальших досліджень ролі глобалізаційних чинників в інноваційному розвитку національних економік, насамперед у напрямках: визначення й оцінки трансформаційних змін в інноваційному середовищі, суперечностей й асиметричного впливу глобалізації на ці процеси.

Формулювання цілей статті. Мета статті – виокремлення моделей інноваційного розвитку країн світу залежно від особливостей їх економічної політики і державного регулювання в умовах глобалізаційних процесів, а також розгляд економічних наслідків їх реалізації.

Опис основного матеріалу дослідження. Провідною тенденцією розвитку світового господарства на сучасному етапі виступає активізація глобальної конкуренції, одним з основних проявів якої є боротьба за створення інноваційних важелів зростання, а саме сучасних знань, інтелектуального капіталу та інформаційних технологій. Поява нових сфер діяльності і модернізація технологічних процесів у світовій економіці приводять до виникнення глобальних трансформацій в інноваційно-інвестиційній сфері, які обумовлюють перехід від сировинної індустріальної економіки до постіндустріальної. За цих умов виникає необхідність визначення основних тенденцій інноваційних трансформацій світового господарства, використання важелів конкурентоспроможності країн у забезпеченні інноваційного та інвестиційного розвитку останніх [2, с. 83].

Актуальним питанням для багатьох країн світу на сучасному етапі стає модернізація інноваційної політики, розробка та реалізація

нової стратегії інноваційного розвитку на тривалу перспективу. Орієнтація на інноваційний розвиток зумовлена тим, що новий технологічний цикл в розвинених економіках світу здатний забезпечити цим країнам-інноваторам, як закріплення їх лідерства, у створенні сучасних інноваційної продукції і технологій (посилення їх позицій на ринках сучасної високотехнологічної продукції й отримання високих прибутків), так і стимулювання росту рівня капіталізації компаній з високою часткою інноваційної продукції й формування на цій основі стійких стимулів для впровадження у сферу виробництва інновацій.

Країни у сучасному світі змушені здійснювати пошук ефективної моделі інноваційного розвитку, яка б забезпечувала високий рівень конкурентоспроможності і орієнтувала національну економіку на довгострокове зростання. Інноваційна модель – особлива система відносин, інститутів, які створюють належні умови для науково-технічного прогресу в межах і під впливом визначеної державної інноваційної політики [1, с. 67].

Модель інноваційного розвитку стає тим фундаментом, який визначає економічний та науково-технічний потенціал країни та її перспективи на світовому ринку. Основною ознакою сучасного етапу розвитку світового господарства є суттєвий відрив країн-інноваторів, що створюють «інноваційний анклав», від менш потужних країн-імітаторів, які змушені повністю залежати від позиції «активних гравців». В країнах, що належать до інноваційних лідерів, спостерігається високий рівень концентрації найбільш прибуткових видів бізнесу, зосередження найбільших фінансових потоків, національна економіка має високотехнологічну структуру, види промислового виробництва, які є шкідливими для навколишнього середовища і ресурсовитратними виведені за межі країни [8, с. 122].

Але перехід країн до інноваційного типу розвитку відкриває не тільки великі перспективи, а й створює значні ризики для стабільності і збалансованості самого розвитку. Невдачі та прорахунки на цьому напрямі призводять до перманентних кризових потрясінь та збільшення диференціації між ними. Світовий досвід показує, що якісне удосконалення факторів національного економічного розвитку не для всіх глобальних гравців виявляється посилюючим. На прикладі Японії, Китаю та інших країн світу можна побачити, що економіка, яка динамічно розвивається, має підвищені ризики дестабілізації. Тому важливо забезпечити надійність

роботи всіх суспільних механізмів інноваційного розвитку, безпечність функціонування всієї соціально-економічної системи [11, с. 97].

З погляду використання та поєднання елементів інноваційної системи, тенденцій і закономірностей, що існують безпосередньо в інноваційному процесі, виділяють такі моделі розвитку (НІС) – «американську», «європейську», «східноазійську» та «альтернативну».

Характерною рисою «американської» моделі інноваційного розвитку є повний інноваційний цикл – від виникнення інноваційної ідеї до масового виробництва продукції. В країнах, які використовують дану модель, як правило, наявні всі компоненти структури інноваційної системи: фундаментальні й прикладні дослідження, інноваційний сектор виробництва, механізми забезпечення інноваційної діяльності.

«Американська» модель інноваційного розвитку – модель технологічного лідерства, яка притаманна, насамперед США. Ця країна забезпечує розробку лівової частки високих технологій і виступає їх постійним експортером. Приріст національного доходу на душу населення в США за рахунок розробки і впровадження технологічних інновацій становить 90%. Із 50 новітніх світових макротехнологій більше 20 припадає на цю країну. Частка США на світовому ринку високотехнологічної продукції сягає 40%. Важливою ознакою «американської» моделі інноваційного розвитку є обмежене втручання держави у розв'язання проблем інноваційного спрямування. Попри це, США випереджають інші країни за обсягом державного фінансування наукових досліджень. За даними Американської асоціації розвитку науки розмір державних витрат на наукові дослідження і розробки (НДР) дорівнює 200 млрд. дол. США щорічно. У першу чергу державному фінансуванню підлягають фундаментальні та прикладні дослідження в університетах, а також оборонні дослідницькі програми [8, с. 56].

Інноваційна модель «європейського» типу, на відміну від «американської», передбачає втручання держави в усі інституційні форми високотехнологічного розвитку. Це особливо наочно проявляється стосовно розвитку технопарків і технополісів. У Європі спільними урядовими рішеннями країн-членів ЄС сформовано низку інститутів, які надають пряму підтримку інноваційному розвитку: Європейський інвестиційний банк, Європейський інвестиційний фонд, проекти «Початковий капітал» і «Євротекапітал», а також спеціальна програма підтримки малого бізнесу [8, с. 129].

Особливістю політики країн – членів Європейського Союзу є також широке використання міждержавної кооперації в науково-технологічній сфері. Метою інноваційної політики ЄС є реалізація спільної інноваційної стратегії ЄС, а також розробка та впровадження інноваційних програм, що відповідають потребам країн-учасниць. Спільна інноваційна політика ЄС включає рамкові програми з науково-дослідної діяльності (визначають ключові цілі, основні напрями інноваційної діяльності та обсяги фінансування), заходи прямого або непрямого впливу (створюють умови для розвитку основних та потенційних напрямів інноваційної політики) та діяльність Спільного дослідницького центру (координує реалізацію загальної інноваційної політики, надає науково-технічну підтримку країнам-учасникам). Інноваційна стратегія ЄС ґрунтується на стратегії «Європа 2020: стратегія розумного, стійкого й всеосяжного зростання», що передбачає підвищення конкурентоспроможності країн ЄС на основі усталеного, загального та інтелектуального розвитку. В інноваційній сфері визначено розвиток інноваційного союзу країн-учасниць, стимулювання розвитку цифрових технологій, забезпечення розвитку промисловості в умовах глобалізації, формування нових навичок та професій. Для забезпечення стимулювання конкурентоспроможності ЄС у світі одним з п'яти цільових завдань стратегії «Європа 2020» є збільшення наукоємності ВВП до 3% до 2020 року [8].

Зараз країни ЄС працюють над виконанням нової програми «Горизонт-2020» (з 01.01.2014 р.), яка об'єднала в собі всі рамкові програми Європейського Союзу, присвячені науковим дослідженням і розробкам, конкурентоспроможності та інноваціям. В інноваційній сфері визначено розвиток інноваційного союзу країн-учасниць, а пріоритетним напрямом реалізації програми є спрямованість на високоефективні еко-, нано-, біо- та інформаційні технології [7].

У ЄС накопичено багатий досвід розвитку інноваційної співпраці в цивільній галузі серед регіональних економічних інтеграційних об'єднань. Стимулювання інноваційного розвитку здійснюється за допомогою кількох взаємозалежних і взаємодоповнювальних каналів, включаючи «Рамкову програму НДР», програму «Єврика», Структурні фонди.

Інноваційні моделі, які відносяться до так званої «східно-азійської» моделі і використовуються в індустріально розвинених країнах Південно-Східної Азії (зокрема, в Японії,

Південній Кореї, Китаї, Тайвані), передбачають певну еволюційність інноваційних змін. Вони практично позбавлені компоненти фундаментальної науки. На початкових стадіях інноваційних перетворень відбувається запозичення високих технологій в основному у країн-інноваторів з «американською» та «європейською» моделями, потім здійснюються їх удосконалення, а згодом країни продукують вже власні передові технології, завдяки яким перетворюються з імпортерів інновацій в їх експортерів. Класичним зразком інноваційної системи, що будується на зазначеній моделі інноваційного розвитку, служить інноваційна система Японії.

У Японії застосовується модель «наздоганяючого розвитку». Завдяки жорсткому державному регулюванню та міцній інституційній базі країна за короткий період часу перетворилася з імпортера інновацій на одного з лідерів світового інноваційного розвитку. Цьому сприяло також масштабне застосування податкових пільг, пільгового кредитування, сприятливий митний режим щодо імпорту високотехнологічної продукції, новітнього обладнання, купівлі патентів і ліцензій.

Загалом Японія посідає друге місце в світі після США за обсягом інвестицій у знання, які становлять 5,0% ВВП. У Японії створено 20 науково-технологічних центрів на зразок «Силіконової долини» у США. Тут побудована сучасна технологічна інфраструктура, функціонують великі телекомунікаційні мережі, активізується діяльність щодо комерціалізації результатів наукових розробок, масштабним і динамічним є ринок інноваційних товарів. Країні належать 7 провідних макротехнологій. Частка Японії на світовому ринку високотехнологічної продукції досягла 30% [8, с. 75].

У результаті жорсткої конкурентної боротьби із країнами-лідерами нові індустріальні країни Південно-Східної Азії та Китай збільшили свою частку на світовому ринку високих технологій. Сьогодні їх питома вага у світовому експорті наукоємних виробів становить уже більше 15%. Відповідно зміцнилися їх позиції і збільшилася частка в міжнародному бізнесі. Так, обсяг продукції галузей новітніх технологій у Китаї зріс за цей період у 27 разів, а їх частка у ВВП збільшилася з 8.1% до 35.4%. Обсяг експорту інноваційної продукції збільшується в середньому на 22% на рік [7, с. 29].

У Китаї використовується «імітаційна» модель інноваційного розвитку, яка базується на активному імпорті зарубіжних технологій та їх промислового опануванні з метою випуску наукомісткої продукції. У країні створена

ефективна система централізованого управління, широко застосовується програмно-цільовий підхід щодо розробки науково-технічних програм, які є складовою частиною Державної програми інноваційного розвитку Китаю.

Сучасна економіка Китаю має розвинену інноваційну інфраструктуру, що базується на мережі науково-технічних осередків – спеціальних зонах, які спричиняють стрімке нарощування темпів економічного розвитку. Нині тут нараховується 49 державних зон техніко-економічного освоєння і 53 зони розвитку наукомістких галузей. В країні створений сприятливий інвестиційний і бізнес клімат, і Китай активно залучає іноземні інвестиції, але при цьому обмежує вплив ТНК на свою економіку і вдається до селективного використання іноземних технологій. Найбільш перспективними напрямками інноваційної діяльності країна вважає програмне забезпечення, створення систем інформаційної безпеки, формування великих інтеграційних мереж [11, с. 73].

Аналіз альтернативних моделей інноваційного розвитку показує, що вони застосовуються в країнах, які не володіють значним науковим потенціалом, де, як і раніше, переважає аграрне виробництво, у країнах, що не відрізняються великими запасами сировини, технології переробки якої могли б стати основою національної конкурентоспроможності. Внаслідок цього в інноваційному циклі даних країн немає блоку фундаментальної та прикладної науки, а також практично відсутній високо-технологічний цикл. Як правило, інноваційна політика таких країн зосереджена на запозиченні й поширенні, а не на створенні нових технологій. Такі моделі інноваційного розвитку використовуються, насамперед, у країнах Азії, Африки, Латинської Америки.

Порівняння питомої ваги витрат країн на виконання наукових та науково-технічних робіт у ВВП за період з 2005 – по 2014 рр. подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Питома вага витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у ВВП (у %) [6]

	2005	2010	2011	2012	2013	2014
ЄС 28	1,76	1,93	1,97	2,01	2,03	2,03
Болгарія	0,44	0,57	0,54	0,61	0,64	0,80
Естонія	0,92	1,58	2,31	2,11	1,71	1,44
Іспанія	1,10	1,35	1,33	1,28	1,26	1,23
Латвія	0,53	0,61	0,70	0,67	0,61	0,69
Литва	0,75	0,78	0,90	0,90	0,95	1,01
Німеччина	2,42	2,71	2,79	2,87	2,83	2,87
Польща	0,57	0,72	0,75	0,88	0,87	0,94
Румунія	0,41	0,45	0,49	0,48	0,39	0,38
Словаччина	0,50	0,62	0,67	0,81	0,83	0,89
Словенія	1,41	2,06	2,42	2,58	2,6	2,39
Угорщина	0,93	1,15	1,20	1,27	1,40	1,37
Чеська Республіка	1,17	1,34	1,56	1,79	1,91	2,00
Україна	0,99	0,83	0,74	0,75	0,70	0,65

За попередньою оцінкою даних у 2014 р. країни-члени Європейського союзу витратили близько 283 млрд. євро на виконання НДР, частка яких у ВВП склала 2,03%, що відповідає даним 2013 р. і значно вище даних 2004 р. (1,76%). Щодо інших країн з розвинутою економікою, наукоємність ВВП у ЄС була значно нижчою, ніж у Південній Кореї (4,15% у 2013р.) та Японії (3,47% у 2013р.), нижчою, ніж у США (2,81% у 2012р.) та майже на рівні Китаю (2,08% у 2013р.).

У 2014 р. наукоємність ВВП вище 3% зафіксована в країнах-членах ЄС Північної Європи: Фінляндії (3,17%), Швеції (3,16%) і Данії (3,08%); майже 3% в Австрії (2,99%) і

Німеччині (2,84%); вище середнього рівня ЄС – у Бельгії (2,46%), Словенії (2,39%) та Франції (2,26%). Натомість у дев'яти державах-членах ЄС наукоємність ВВП була нижче 1%: у Румунії (0,38%), Кіпрі (0,47%), Латвії (0,68%), Хорватії (0,79%), Болгарії (0,80%), Греції (0,83%), Мальті (0,85%), Словаччині (0,89%) і Польщі (0,94%). Порівняно з 2004р. наукоємність ВВП зросла у двадцяти трьох державах-членах ЄС, знизилася в Хорватії (з 1,03% у 2004р. до 0,79% в 2014р.), Люксембурзі (з 1,62% до 1,24%), Фінляндії (з 3,31% до 3,17%) та Швеції (з 3,39% до 3,16%), залишилася незмінною в Румунії. Для України цей показник у 2015р. становив 0,62% (у 2005р. – 1,03%) [6].

Середнє значення витрат країн на НДР у рамках розглянутих моделей свідчить про загальні тенденції витрат. Найбільше значення витрат на НДР демонструють країни із «східноазійською» моделлю, де значення коливаються від 2,7% до 3%. Натомість найнижчі частки витрат показують країни – представники альтернативної моделі (Чилі, Туреччина, Португалія, Таїланд та ін.), для яких середні витрати на НДР коливаються від 0,9 до 1%. Витрати країн у рамках «європейської» та «американської» моделей, до яких належать провідні західноєвропейські країни та США, показують, що динаміка витрат міститься у межах 2,5–2,7% [7, с. 78].

Важливим чинником в оцінці перспектив розвитку різних НІС є не тільки їх стратегічні пріоритети, а й спроможність до проведення масштабних дослідницьких проєктів, в результаті яких можуть бути створені базисні інновації, що формують нові покоління техніки й технології, значно видозмінюють економічне середовище й, тим самим, спроможні забезпечити країнам-інноваторам довгострокове технологічне лідерство в світі. З такої точки зору найбільш конкурентоспроможними на сьогодні є НІС, що забезпечують найбільші витрати на НДР, а саме США (на них припадає 32% глобальних витрат на НДР), Китаю (13,1%), Японії (11,4%), Німеччини (6,6%), Південної Кореї (3,9%), Франції (3,7%) та Великобританії (3%) [7, с.15; 11].

Трансформаційні зміни в економіці за останні роки значно вплинули на розвиток інноваційних систем у багатьох країнах світу. Інноваційна політика розвинених країн, таких, як: Великобританія, Німеччина, Італія, Канада, Японія – поступово переорієнтовується з формування виключно інноваційної економіки до побудови нового інноваційного суспільства.

Порівняльний аналіз національних інноваційних систем провідних країн світу показує, що саме активна державна підтримка інноваційної діяльності у розвинених країнах, орієнтація національної економіки на науково-технологічний розвиток, державна фінансова підтримка інноваційних процесів, стимулювання інновацій через встановлення пільгового оподаткування, надання кредитів, розвиток науково-дослідної та інноваційної інфраструктури, створення сприятливого інвестиційно-інноваційного клімату виводять їх на лідерські позиції у сфері інновацій.

Серед пріоритетних напрямків розвитку інноваційної діяльності для Великобританії, Німеччини, США, Фінляндії та ряду інших розвинених країн світу є проведення космічних

досліджень, розвиток енергетичної галузі, сфери охорони здоров'я, біотехнології, інформаційні та комп'ютерні технології; для Індії – інформаційні технології та програмне забезпечення, розвиток біотехнологій та космічна сфера, для Японії і Китаю – машинобудування, приладобудування і автоматика, хімічна і нафтохімічна галузь, біотехнології, мікробіологія та ін [7, с. 65].

Уряди США, країн ЄС, Японії, нових індустріальних країн сприяють інноваціям на основі використання інструментів економічної, інвестиційної, кредитної політики, а також з допомогою створення організаційних умов для швидкої комерціалізації новинок (широке використання податкових і амортизаційних пільг, правовий захист інтелектуальної власності, сприяння міжнародному науково-технічному співробітництву, підтримка інноваційних проєктів тощо). В результаті цих дій вони спромоглися сформувати потужні НІС та забезпечити собі лідируючі позиції в світовому інноваційному просторі.

При цьому суттєвий вплив на сучасний стан і перспективи розвитку НІС мають інноваційні чинники у вигляді відповідних явищ і процесів як внутрішнього, так і глобального характеру. На міжнародному рівні це: розвиток мережевих технологій, рівень розвитку освіти, інноваційна спеціалізація держави, поширення серед населення та доступність сучасних інформаційних технологій [8, с. 57]. Своєю чергою, поряд зі зростанням витрат на НДР, розвиток інноваційної інфраструктури, підвищення рівня наукових досліджень і якості підготовки спеціалістів є найважливішими чинниками, що забезпечують лідерство країн у науково-технічній сфері [2, с. 18].

Україна сьогодні також належить до країн, які декларують важливість інновацій для вирішення нагальних соціально-економічних проблем країни. Водночас структурно-технологічні зрушення, що відбулися в роки незалежності, значною мірою мали стихійний характер, а основні механізми зростання продовжують концентруватися в групі галузей, чия конкурентоспроможність в основному залежить від використання екстенсивних факторів виробництва і потребує відносно невисокого рівня інноваційної активності, ґрунтуючись на експорті сировинних товарів, що обумовлює низьку конкурентоспроможність економіки, нееквівалентний обмін та значне відставання країни в соціально-економічному розвитку [3, с. 63; 2; 13].

Водночас слід відзначити, що рейтингове агентство Bloomberg визначило рейтинг найбільш інноваційних економік світу у 2016 р.,

у якому Україна посіла 41-е місце з майже двох сотень країн, а першість дісталась Південній Кореї. Дане дослідження підтверджує той факт, що, незважаючи на обмеженість фінансування, вітчизняна економіка має значний потенціал щодо створення інноваційних продуктів. Інвестиційна сприятливість бізнес-середовища також оцінюється за допомогою низки індексів. Так, за даними Європейської бізнес-асоціації індекс інвестиційної привабливості у 2015 р. становив 2,51 бали за п'ятибальною шкалою, що майже не відрізняється від результату 2014 р. [9]. Вірогідно, відсутність видимих змін пов'язана з браком реформ та певною мірою не виправданими сподіваннями бізнесу стосовно оновлення складу парламенту та уряду. Крім того, значні коливання курсу гривні негативно вплинули на експортно-імпорتنі операції та підірвали фінансову стабільність держави у цілому. Разом з тим відсутність стрімкого зниження індексу свідчить про певні успіхи та напрацювання у дерегуляції бізнес-процесів.

Індекс легкості ведення бізнесу *Doing Business*, розроблений експертами Світового банку та Міжнародної фінансової корпорації, указує на позитивну динаміку рейтингу України у 2014–2015 рр. Так, попри війну з Росією та суттєве погіршення економічної ситуації з початку року Україна увійшла у першу сотню рейтингу, піднявшись на 16 позицій і посівши 96-е місце зі 189 країн світу [9]. Місце України у цьому рейтингу не сигналізує про суттєві якісні зміни в економіці, швидше говорить про деякі формальні зміни. Так, незважаючи на суттєве покращання позицій, найближчі сусіди все одно випереджають Україну (Польща – 32-е місце, Болгарія – 38-е, Румунія – 48-е, Білорусь – 57-е місце).

За умови відсутності реального реформування економіки та продовження військового конфлікту з Росією можна прогнозувати погіршення рейтингу. Показовим щодо стану інноваційно-інвестиційної діяльності країни є також її місце у Глобальному рейтингу конкурентоспроможності, який щорічно складає Світовий економічний форум із метою порівняння розвитку країн у глобальному масштабі. Відповідно до цього звіту, у 2015–2016 рр. Україна посіла 79-е місце серед 140 країн світу, опустившись на три сходинки нижче порівняно з попереднім роком [9].

Стан і розвиток інноваційної системи України як основи генерації і впровадження сучасних знань не відповідають вимогам часу. Спостерігаються неприпустимо низькі темпи технічного переозброєння технологічної бази, розпадаються наукові колективи, які

формувався упродовж десятиліть; значно ослаблилися зв'язки з науковою і виробничою сферами; практично розпався галузевий сектор прикладної науки; спостерігаються тенденції значного скорочення дослідно-конструкторських робіт на промислових підприємствах і т. п. Інноваційні процеси в Україні не досягли ще достатніх масштабів і не забезпечують істотного зростання ВВП, а науково-технічний потенціал практично виключений з економічного процесу держави. За даними Державного комітету статистики і досліджень Національного інституту стратегічних досліджень (НІСД) випуск продукції третього технологічного устрою в Україні складає – 58%, четвертого – 38% і п'ятого – 4% [15; 16].

Досвід країн ЄС показує, що для активізації інноваційного розвитку використовуються податкові пільги підприємствам, які збільшують обсяги інвестицій в НДР, при цьому системну роль у фінансовому стимулюванні грає податок на прибуток (дохід) компанії. Порівняльний аналіз механізмів фінансового стимулювання інноваційної діяльності різних країн не надає можливість однозначно сприймати досвід тієї або іншої країни як найбільш прийнятний для України. Безперечним є той факт, що механізми фінансового стимулювання різних країн ЄС спрямовані на збереження національних переваг у світовому технологічному просторі, легко узгоджуються при проведенні загальної політики по відношенню до інноваційної сфери.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, в сучасному глобалізованому світі інноваційна діяльність суттєво впливає на рівень економічного розвитку будь-якої країни. Внаслідок цього значну вигоду отримують ті країни, що обрали інноваційну модель розвитку економіки як основний пріоритет довгострокової стратегії підвищення рівня національної конкурентоспроможності на світових ринках.

Інноваційні процеси в Україні й досі не набули належного розвитку, а державна інноваційна політика не стала головним пріоритетним напрямом економічної стратегії держави. Недостатня увага приділяється засобам спрямування державної економічної політики на активізацію інноваційної діяльності у реальному секторі економіки. В якості першочергових, пріоритетних стратегічних завдань інноваційної політики України можна визначити створення та розвиток потужних корпорацій конкурентоздатних на світовому ринку зі значним інноваційним потенціалом, забезпечення впровадження сучасних інноваційних технологій, модернізацію

економіки, налагодження тісної співпраці великих і малих інноваційних підприємств.

Предметом подальших наукових досліджень може стати розробка механізму реалізації довгострокової стратегії інноваційного розвитку країн світу в умовах глобальної кокуренції.

Актуальним є також вивчення позитивного досвіду інноваційного розвитку провідних країн світу та можливості його використання в Україні в процесі реалізації державної інноваційної політики.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Будкін, В. Інноваційна модель розвитку національних економік / В. Будкін // Економіка України. – 2010. – №6. – С. 61-68.
2. Варналій З.С. Конкурентоспроможність національної економіки: проблеми та пріоритети інноваційного забезпечення: монографія / З.С.Варналій, О.П. Гармашова. – К.: Знання України, 2013. – 387 с.
3. Гальчинський А. Інноваційна стратегія українських реформ / А. Гальчинський, В. Геєць, А. Кінах, В. Семиноженко. – К.: Знання України, 2002. – 336 с.
4. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України: монографія / В.М. Геєць, В.П.Семиноженко. – Харків: Константа, 2006. – 272 с.
5. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrctat.gov.ua>
6. Eurostat (2016) Enterprises by type of innovation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>
7. Иванова Н.И. Национальные инновационные системы / Н.И. Иванова. – М.: Наука, 2012. – 276 с.
8. Инновационные перспективы США, ЕС, Японии (технологические приоритеты и методология формирования) / Отв. ред. А. А. Дынкин. – М.: ИМЭМО РАН, 2013. – 345 с.
9. Інвестиційний клімат в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.me.gov.ua – Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.
10. Infolight – інформаційно-аналітичний центр [Електронний ресурс]: Аналіз індексу конкурентоспроможності України в 2013-2014 рр. – Режим доступу: <http://infolight.org.ua/>
11. Сиденко В.Р. Глобализация и экономическое развитие. / В.Р. Сиденко. – К.: Фенікс, 2008. Т.1. – 376 с.
12. Сизоненко В.О. Формування і розвитку національної системи підприємництва: теоретико-методологічні аспекти і механізми їх реалізації: монографія. / В.О. Сизоненко. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2004. – 229 с.
13. Стратегії високотехнологічного розвитку в умовах глобалізації: національний та корпоративний аспекти: Монографія / За ред. Н.П. Мешко. – Донецьк: Юго-Восток, 2012. – 472 с.
14. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kno.rada.gov.ua/control/uk/publish/article/art_id=47920.
15. Структурні виклики ХХІ століття суспільству та економіці України: [Т.2]: Інноваційно-технологічний розвиток економіки / За ред. В.М. Геєця, В.П. Семиноженка, Б.Є. Кваснюка. – К.: Фенікс, 2007. – 564 с.
16. Трансформація інноваційного потенціалу України в умовах інтеграції у світову економіку: Монографія / Під ред. В.І Крамаренко, А.П. Рум'янцева. – Сімферополь: ТНУ ім. В.І. Вернадського, ДІАЙПІ, 2013. – 390 с.
17. Шмелёв Н.П. Основные особенности современного экономического развития стран Западной Европы / Н.П. Шмелёв, В.Н. Шенаев, Л.Н. Володин. – М.: ОГНИ ТД, 2012. – 354 с.

REFERENCES

1. Budkin, V. (2010). Innovatsiynna model rozvytku nacionalnyh ekonomik [Innovative model of development of national economies]. *Ekonomika Ukrainy - Economy of Ukraine*, 6, 61-68 [in Ukrainian].
2. Varnaliy, Z.S., & Garmashova, O.P. (2013). *Konkurentospromojnist nacionalnoyi ekonomiky: problemy ta prioriteti innovatsiynogo zabezpechennia* [Competitiveness of the national economy: problems and priorities of innovative provision: monograph]. Kyiv: Znannia Ukrainy [in Ukrainian].
3. Halchynskiy, A., Heets V., & Semynozhenko, V. (2012). *Innovatsiynna strategia ukrayinskyx reform* [Innovative strategy of Ukrainian reforms]. Kyiv: Znannia Ukrainy [in Ukrainian].
4. Heets, V.M., & Semynozhenko V.P. (2006). *Innovatsiynni perspektyvy Ukrainy* [Innovation horizons of Ukraine: monograph]. Kharkiv: Konstanta [in Ukrainian].
5. Derzhavnyi comitet statystyky Ukrainy [Website «State Statistics Committee of Ukraine»]. [ukrctat.gov.ua](http://www.ukrctat.gov.ua) Retrieved from <http://www.ukrctat.gov.ua> [in Ukrainian].
6. Eurostat (2016) Enterprises by type of innovation [Electronic resource]. – Available at: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>
7. Ivanova, N.I. (2012). *Nacionalnye innovatsionnye sistemy* [National innovation systems]. Moscow: Nauka [in Russian].

8. Dynkin, A.A. (Ed.) (2013). *Innovacionnyye perspektivy SShA, ES, Yaponii (tehnologicheskie priority i metodologiya formirovaniya) [Innovation horizons of the USA, EU and Japan (technological priorities and formation methods)]*. Moscow: IMEMO RAN [in Russian].
9. Analiz indeksu konkurentospromozhnosti Ukrayiny v 2015-2016 [Analysis of index of competitiveness of Ukraine in 2015-2016]. *infolight.org.ua/* Retrieved from <http://infolight.org.ua/>
10. The investment climate in Ukraine. [Electronic resource]. Available at: <http://www.me.gov.ua> - official Ministry of Economical Development and Trade of Ukraine website.
11. Sydenko V.R. Globalization and economical development, Kyiv: Feniks, 2008. Vol. 1, 376 p.
12. Syzonenko V.O. Formation and development of national business system: theoretical-methodological aspects and their realization mechanisms: monograph, Kyiv: VPZ «Kyiv University», 2004, 229 p.
13. Meshko N.P. (Ed.) (2012). *Strategii vysokotexnologichnogo rozvytku v umovah globalizacii: nacionalnyi ta korporativnyi aspekty [Strategies of hi-tech development in the conditions of globalization: national and corporate aspects: monograph]*. Donetsk: Iugo-Vostok [in Ukrainian].
14. Strategiya innovaciynogo rozvytku Ukrayiny na 2010-2020 roky v umovah globalizatsiynykh vyklykiv [Strategy of innovative development of Ukraine for 2010-2020 in conditions of globalization challenges]. *kno.rada.gov.ua/control/uk/publish/article? Art_id=47920* Retrieved from http://kno.rada.gov.ua/control/uk/publish/article? Art_id=47920.
15. XXI century structural challenges to the society and economy of Ukraine: vol.2: Innovative-technological development of the economy / editor Heets V.M., Semynozhenko V.P., Kvasniuk B.E., Kyiv: Feniks, 2007, 564 p.
16. Kramarenko, V.I., & Rumiantsev, A.P. (Ed.) (2013). *Transformatsia innovaciynogo potencialu Ukrayiny v umovah ii integracii u svitovu ekonomiku [Transformation of innovative potential of Ukraine in conditions of integration into the world economy: monograph]*. Simferopol: TNU Vernadskiy V.I., DIAJPI [in Ukrainian].
17. Shmelev, N.P., Shenaev, & V.N., Volodin, L.N. (2012). *Osnovnye osobennosti ekonomicheskogo razvitiya stran Zapadnoy Evropy [Main features of modern economical development of West-european countries]*. Moscow: OGNITD [in Russian]

Одержано 15.09.2016 р.